

LIETUVOS RESPUBLIKOS PREZIDENTAS

DEKRETAS

DĖL LIETUVOS RESPUBLIKOS MIŠKŲ ĮSTATYMO NR. I-671 4 IR 4¹ STRAIPSNIŲ PAKEITIMO ĮSTATYMO GRAŽINIMO LIETUVOS RESPUBLIKOS SEIMUI PAKARTOTINAI SVARSTYTI

2019 m. rugpjūčio 2 d. Nr. 1K-31
Vilnius

1 straipsnis.

Vadovaudamasis Lietuvos Respublikos Konstitucijos 71 straipsnio pirmąja dalimi,

g r a ž i n u Lietuvos Respublikos Seimui pakartotinai svarstyti Lietuvos Respublikos Seimo 2019 m. liepos 23 d. priimtą ir Respublikos Prezidentui pateiktą pasirašyti bei oficialiai paskelbti Lietuvos Respublikos miškų įstatymo Nr. I-671 4 ir 4¹ straipsnių pakeitimo įstatymą Nr. XIII-2392 (toliau – Miškų įstatymas) dėl šių motyvų:

1. Lietuvos Respublikos Konstitucijos 47 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad Lietuvos Respublikai išimtinė nuosavybės teise priklauso: žemės gelmės, taip pat valstybinės reikšmės vidaus vandenys, miškai, parkai, keliai, istorijos, archeologijos ir kultūros objektai. Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas 2007 m. liepos 5 d. nutarime konstatavo, kad žemė, miškai, parkai, vandens telkiniai yra ypatingi nuosavybės teisės objektai, nes žemės, miškų, parkų, vandens telkinių tinkamas naudojimas ir apsauga yra žmogaus egzistavimo, žmogaus ir visuomenės išlikimo bei raidos sąlyga, tautos gerovės pagrindas. Pažymėtina, kad pagal Konstituciją natūrali gamtinė aplinka, gyvūnija ir augalija, atskiri gamtos objektai, taip pat ypač vertingos vietovės yra visuotinę reikšmę turinčios nacionalinės vertybės; jų apsauga bei gamtos išteklių racionalaus naudojimo ir gausinimo užtikrinimas – tai viešasis interesas, kurį garantuoti yra valstybės konstitucinė priedermė (*inter alia* Konstitucinio Teismo 2005 m. gegužės 13 d., 2006 m. kovo 14 d. nutarimai). Konstitucinis Teismas yra konstatavęs, kad iš Konstitucijos kyla galimybė ir būtinybė su žemės, kaip ypatingo nuosavybės teisės objekto (ir vienos iš verslo sąlygų – ūkinės veiklos vykdymo prielaidų), įsigijimu bei valdymu, taip pat su perleidimu susijusius santykius teisiškai reguliuoti taip, kad nebūtų sudaryta prielaidų pakenkti žemei kaip ypatingai Konstitucijos ginamai ir saugomai vertybei, pažeisti kitų konstitucinių vertybių; šių santykių teisinis reguliavimas negali neturėti tam tikrų ypatumų, palyginti su kitų nuosavybės santykių teisiniu reguliavimu (Konstitucinio Teismo 2006 m. kovo 30 d. nutarimas). Šiame kontekste pažymėta, kad miškai yra ypatingi nuosavybės teisės objektai, miškams, palyginti su kitais objektais, įstatymu gali būti nustatytas specialus, ypatingas teisinis režimas; teisės aktais reguliuojant santykius, susijusius su žemės, miškų, parkų, vandens telkinių, taip pat ir esančių ypač vertingose vietovėse, nuosavybe, naudojimu, būtina paisyti Konstitucijos normų ir principų, *inter alia* konstitucinio teisinės valstybės principo (Konstitucinio Teismo 2006 m. kovo 14 d. nutarimas).

2. Pabrėžtina, kad konstitucinis teisinės valstybės principas suponuoja įvairius reikalavimus įstatymų leidėjui, kitiems teisėkūros subjektams: įstatymuose ir kituose

teisės aktuose nustatytas teisinis reguliavimas turi būti aiškus, suprantamas; nustatant teisinius apribojimus, privalu paisyti protingumo reikalavimo, taip pat proporcingumo principo, pagal kurį nustatytos teisinės priemonės turi būti būtinos demokratinėje visuomenėje ir tinkamos siekiamiems teisėtiems bei visuotinai svarbiems tikslams (tarp tikslų ir priemonių turi būti pusiausvyra), jos neturi varžyti asmens teisių labiau, negu reikia šiems tikslams pasiekti; ir kt. (Konstitucinio Teismo 2004 m. gruodžio 13 d. nutarimas).

3. Pažymėtina, kad žemė – ypatingas nuosavybės teisės objektas (Konstitucinio Teismo 2005 m. gegužės 13 d., 2006 m. kovo 14 d. nutarimai); žemės sklypų turėjimas nuosavybės teise gali būti viena iš esminių sąlygų verslui pradėti ir jam plėtoti, viena iš būtinų ūkinės veiklos vykdymo prielaidų; teisiškai reguliuojant santykius, susijusius su žemės naudojimu verslui, ūkinei veiklai, būtina paisyti žemės, kaip gamtos ištekliaus, prigimties ir jos, kaip nekilnojamojo turto, specifikos (Konstitucinio Teismo 2006 m. kovo 30 d. nutarimas). Šiame kontekste pažymėtina, kad Konstitucijos 46 straipsnio 1 dalyje nustatyta, jog Lietuvos ūkis grindžiamas privačios nuosavybės teise, asmens ūkinės veiklos laisve ir iniciatyva; to paties straipsnio 3 dalyje įtvirtintas įpareigojimas valstybei ūkinę veiklą reguliuoti taip, kad ji tarnautų bendrai tautos gerovei; pagal Konstitucijos 46 straipsnio 4 dalį įstatymas draudžia monopolizuoti gamybą ir rinką, saugo sąžiningos konkurencijos laisvę. Konstitucinis Teismas, aiškindamas Konstitucijos 46 straipsnio nuostatas, yra konstatavęs, kad Konstitucijos 46 straipsnyje įtvirtinti principai sudaro vieną visumą – šalies ūkio konstitucinį pagrindą, todėl visų šio straipsnio dalių nuostatos yra tarpusavyje susijusios ir viena kitą papildo; įstatymais nustatomi ūkinės veiklos apribojimai turi atitikti Konstitucijos 46 straipsnio 3 dalyje nustatytą imperatyvą, jog valstybė reguliuoja ūkinę veiklą taip, kad ji tarnautų bendrai tautos gerovei; valstybė, reguliuodama ūkinę veiklą, turi laikytis asmens ir visuomenės interesų derinimo principo, užtikrinti ir privataus asmens (ūkinės veiklos subjekto), ir visuomenės interesus, siekti ne atskirų asmenų gerovės, bet būtent bendros tautos gerovės (*inter alia* Konstitucinio Teismo 2015 m. sausio 15 d., 2015 m. kovo 5 d., 2017 m. gegužės 30 d. nutarimai). Kaip ne kartą yra pabrėžęs Konstitucinis Teismas, pagal Konstituciją riboti asmens teisės ir laisvės, taip pat ūkinės veiklos laisvę galima, jeigu yra laikomasi šių sąlygų: tai daroma įstatymu; apribojimai yra būtini demokratinėje visuomenėje siekiant apsaugoti kitų asmenų teises ir laisves ir Konstitucijoje įtvirtintas vertybes, taip pat konstituciškai svarbius tikslus; apribojimais nėra paneigiama teisių ir laisvių prigimtis bei esmė; yra laikomasi konstitucinio proporcingumo principo (*inter alia* Konstitucinio Teismo 2011 m. birželio 21 d., 2014 m. gegužės 9 d., 2017 m. gegužės 30 d. nutarimai).

4. Miškų įstatymo 1 straipsniu keičiamame 4 straipsnyje įtvirtinamas ribojimas asmenims įsigyti miškų ūkio paskirties žemės Lietuvos Respublikos teritorijoje. Minėto 4 straipsnio 2 dalyje nurodoma, kad asmuo ar susiję asmenys gali įsigyti tiek miškų ūkio paskirties žemės Lietuvos Respublikos teritorijoje, kad bendras jiems priklausantis iš valstybės ir kitų asmenų įsigytos miškų ūkio paskirties žemės sklypų plotas nebūtų didesnis kaip 1 500 ha. Tokiu teisiniu reguliavimu ribojama galimybė asmenims įsigyti miškų ūkio paskirties žemės.

5. Aiškinamajame rašte dėl Lietuvos Respublikos miškų įstatymo Nr. I-671 4 straipsnio pakeitimo įstatymo projekto (Reg. data: 2018 m. birželio 1 d.) (toliau – Aiškinamasis raštas) teigiama, kad įstatymo projektas parengtas siekiant išvengti miškų ūkio paskirties žemės koncentracijos ir sumažinti neigiamą pramoninio miško kirtimo įtaką aplinkosauginiams, kraštovaizdžio, rekreaciniams, bioįvairovės aspektams. Jame nurodoma, kad Konstitucijos 54 straipsnio nuostatos įpareigoja valstybę rūpintis natūralios gamtos objektų apsauga, prižiūrėti, kad gamtos ištekliai būtų naudojami saikingai ir atkuriami bei gausinami, užtikrinta aplinkos, augalijos ir gyvūnijos įvairovės, kraštovaizdžio, gamtinių, kultūrinių vertybių apsauga ir jų harmoninga sąveika.

Aiškinamajame rašte nurodoma ir tai, kad tuo tikslu būtina riboti privačios nuosavybės teise disponuojamų miškų plotus.

6. Šiame kontekste pažymėtina, kad, nors patys Aiškinamajame rašte nurodyti tikslai nekelia abejonių, nei Aiškinamajame rašte, nei kituose Miškų įstatymo *travaux préparatoires* nėra pateiktas aiškus pagrindimas, kodėl Miškų įstatymo 1 straipsniu keičiamame 4 straipsnyje įtvirtintu teisiniu reguliavimu yra būtina riboti asmenų galimybę įsigyti tiek miškų ūkio paskirties žemės Lietuvos Respublikos teritorijoje, kad bendras jiems priklausantis iš valstybės ir kitų asmenų įsigytos miškų ūkio paskirties žemės sklypų plotas nebūtų didesnis kaip 1 500 ha. Juo labiau nepagrindžiama, kuo remiantis Miškų įstatyme yra nustatyta būtent 1 500 ha maksimalaus dydžio riba, asmenims įsigyjant miškų ūkio paskirties žemės sklypų plotus, ir kaip toks galimybės asmenims įsigyti miškų ūkio paskirties žemės sklypų plotus ribojimas spręstų Aiškinamajame rašte įvardintas problemas. Kaip minėta, teisės aktais reguliuojant, be kita ko, santykius, susijusius su miškų nuosavybe, būtina paisyti Konstitucijos normų ir principų, *inter alia* konstitucinio teisinės valstybės principo, pagal kurį nustatant teisinius apribojimus, privalu paisyti protingumo reikalavimo, taip pat proporcingumo principo, pagal kurį nustatytos teisinės priemonės turi būti būtinos demokratinėje visuomenėje ir tinkamos siekiamiems teisėtiems bei visuotinai svarbiems tikslams (tarp tikslų ir priemonių turi būti pusiausvyra), jos neturi varžyti asmens teisių labiau, negu reikia šiems tikslams pasiekti. Tuo tarpu Miškų įstatymo 1 straipsniu keičiamame 4 straipsnyje nustatytu teisiniu reguliavimu asmenų galimybė įsigyti miškų ūkio paskirties žemės ribojama nepagrindžiant, kad egzistuoja viešasis interesas, dėl kurio tokie ribojimai galėtų ir turėtų būti nustatyti, t. y. pažeidžiant iš konstitucinio teisinės valstybės principo kylančius reikalavimus.

7. Pažymėtina ir tai, kad Miškų įstatymo 1 straipsniu keičiamame 4 straipsnyje nustatant apribojimus įsigyti miškų ūkio paskirties žemės sklypus yra sukuriama nevienodos ūkinės veiklos sąlygos, atsižvelgiant į tai, kad kai kurie ūkinės veiklos subjektai jau gali būti įsigiję miškų ūkio paskirties žemės sklypų plotų anksčiau, kai 1500 ha ribojimas nebuvo taikomas. Taip nesudaromos prielaidos saugoti sąžiningos konkurencijos laisvės, t. y. nepaisoma Konstitucijos 46 straipsnio suponuojamų reikalavimų.

8. Tokių nevienodų ūkinės veiklos sąlygų sudarymas gali lemti konkurencijos iškraipymus. Pažymėtina, kad, kaip matyti iš Lietuvos Respublikos Seimo Kaimo reikalų komiteto (Pagrindinio komiteto) 2019 m. liepos 10 d. išvados (Nr. 110-P-15) dėl Lietuvos Respublikos miškų įstatymo Nr. I-671 4 straipsnio pakeitimo įstatymo projekto Nr. XIII P-2288, 2018 m. rugsėjo 18 d. Lietuvos Respublikos konkurencijos tarybos išvadoje buvo nurodyta, kad apribojimų nustatymas privačių miškų valdytojams gali turėti neigiamą poveikį jiems vykdančią ūkinę veiklą. Minėtoje išvadoje Konkurencijos taryba teigė, kad, preliminariniu vertinimu, siūlomi ribojimai turėtų neigiamą poveikį naujiems privačių miškų valdytojams, kurie dėl numatytų apribojimų taikymo priėmus siūlomus pakeitimus, galėtų būti diskriminuojami. Taigi, dar rengiant Miškų įstatymo projektą, konkurencijos priežiūrą Lietuvoje vykdanči institucija atkreipė dėmesį į tai, kad Miškų įstatymo projektu numatytas teisinis reguliavimas galimai turės neigiamą poveikį lygių teisių principui. Pabrėžtina, kad, kaip minėta, toks teisinis reguliavimas, kuris gali pažeisti sąžiningos konkurencijos laisvę, prieštarauja Konstitucijos 46 straipsnyje įtvirtintam asmens ūkinės veiklos laisvės principui.

9. Paminėtina ir tai, kad Lietuvos Respublikos specialiųjų tyrimų tarnybos 2018 m. spalio 1 d. antikorupcinio vertinimo išvadoje (Nr. 4-01-7567) dėl Lietuvos Respublikos miškų įstatymo Nr. I-671 4 straipsnio pakeitimo įstatymo projektų Nr. XIII P-2265, Nr. XIII P-2288 ir Nr. XIII P-541 nurodyta, kad, jeigu tokių asmenų, t. y. turinčių didesnius žemės sklypus, yra, atsižvelgiant į tai, kad projektuose siūlomos nuostatos negalėtų būtų taikomos atgal, projektų nuostatos siauroms interesų grupėms

užtikrintų išskirtinius interesus (galimybes turėti ir disponuoti (palyginti su kitais asmenimis) didesniais miško (miškų ūkio paskirties) žemės sklypais) ir tai gali būti vertinama kaip korupcijos rizikos veiksnys.

10. Kadangi kitos Miškų įstatymo 1 straipsniu keičiamo 4 straipsnio nuostatos (Miškų įstatymo 1 straipsniu keičiamo 4 straipsnio 2-7 dalys) yra neatsiejamai susijusios su 4 straipsnio 2 dalyje įtvirtintu apribojimu, atitinkamai šių nuostatų taip pat turi būti atsisakoma.

11. Pažymėtina, kad Miškų įstatymu taip pat yra keičiamas ir Lietuvos Respublikos miškų įstatymo 4¹ straipsnis. Miškų įstatymo 2 straipsniu keičiamo 4¹ straipsnio 3 dalyje įtvirtinamas draudimas miškų ūkio paskirties žemės sklypo savininkui, parduodant miškų ūkio paskirties žemės sklypą, pirmumo teisę pirkti tokį sklypą turinčiam asmeniui nustatyti sąlygą, numatančią, kad toks pirmumo teisę turintis asmuo parduodamą žemės sklypą gali įsigyti tik su kitais parduodamais miškų ūkio paskirties žemės sklypais. Tačiau Miškų įstatymu keičiamo 4¹ straipsnio 3 dalyje yra numatyta išimtis, kuomet minėtas draudimas nustatyti minėtą pardavimo sąlygą pirmumo teisę turinčiam asmeniui nebūtų taikomas. Toks atvejis pagal keičiamą teisinį reglamentavimą būtų tada, kai parduodami miškų ūkio paskirties žemės sklypai ribojasi.

12. Toks teisinis reguliavimas jau buvo įtvirtintas Lietuvos Respublikos Seimo 2019 m. liepos 9 d. priimtame Lietuvos Respublikos miškų įstatymo Nr. I-671 4¹ straipsnio pakeitimo įstatyme Nr. XIII-2296, kurį Respublikos Prezidentas vetavo 2019 m. liepos 24 d. dekretu (Nr. 1K-19) dėl Lietuvos Respublikos Seimo priimto Lietuvos Respublikos miškų įstatymo Nr. I-671 4¹ straipsnio pakeitimo įstatymo grąžinimo Lietuvos Respublikos Seimui pakartotinai svarstyti. Šiame dekrete buvo padaryta išvada, kad Miškų įstatymo 4¹ straipsnio 3 dalies nuostata, pagal kurią miškų ūkio paskirties žemės sklypo savininkas gali nustatyti miškų ūkio paskirties žemės sklypo pardavimo sąlygą, numatančią, kad, be kita ko, pirmumo teisę turintis bendrasavininkis gali pirmumo teise įsigyti parduodamą miškų ūkio paskirties žemės sklypą tik su kitais parduodamais miškų ūkio paskirties žemės sklypais, kai parduodami miškų ūkio paskirties žemės sklypai ribojasi, prieštarauja Konstitucijos 23 straipsniui, kuris suponuoja principą, kad įstatymai turi saugoti visų savininkų nuosavybės teises, ir apriboja iš bendrosios dalinės nuosavybės esmės kylančią bendrasavininkių pirmumo teisę įsigyti bendrąja nuosavybe esančią parduodamą dalį. 2019 m. liepos 25 d. Seimas, pritardamas priimti grąžintą įstatymą su visomis Respublikos Prezidento teikiamomis pataisomis ir papildymais, priėmė Lietuvos Respublikos miškų įstatymo Nr. I-671 4¹ straipsnio pakeitimo įstatymą Nr. XIII-2410, kuriame minėtos išimties buvo atsisakyta. Vadinasi, 2019 m. liepos 23 d. Seimo priimto Miškų įstatymo 2 straipsniu keičiamas 4¹ straipsnis yra nesuderinamas su Seimo 2019 m. liepos 25 d. priimtu Lietuvos Respublikos miškų įstatymo Nr. I-671 4¹ straipsnio pakeitimo įstatymu Nr. XIII-2410.

13. Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, darytina išvada, kad Lietuvos Respublikos miškų įstatymo Nr. I-671 4 ir 4¹ straipsnių pakeitimo įstatyme Nr. XIII-2392 įtvirtintas Konstitucijai prieštaraujantis teisinis reguliavimas. Tokiu teisiniu reguliavimu asmenų galimybė įsigyti miškų ūkio paskirties žemės ribojama nepagrindžiant, kad egzistuoja viešasis interesas, dėl kurio tokie ribojimai galėtų ir turėtų būti nustatyti, t. y. pažeidžiant iš konstitucinio teisinės valstybės principo kylančius reikalavimus. Minėtas teisinis reguliavimas taip pat yra nesuderinamas su Konstitucijos 46 straipsnyje įtvirtintu asmens ūkinės veiklos laisvės principu ir juo neužtikrinama sąžiningos konkurencijos laisvė.

2 straipsnis.

S i ū l a u Lietuvos Respublikos miškų įstatymo Nr. I-671 4 ir 4¹ straipsnių pakeitimo įstatymą Nr. XIII-2392 laikyti nepriimtu.

3 straipsnis.

P a v e d u Respublikos Prezidento vyriausiajam patarėjui Jaroslavui Neverovičiui pateikti šį dekretą Lietuvos Respublikos Seimui.

Respublikos Prezidentas

Gitanas Nausėda